

діяльність Кабінету Міністрів і Міністерства екології та природних ресурсів України в цій галузі. Водночас в Указі запропоновано вжити заходи з впровадження дієвих механізмів державного регулювання в усіх сферах довкілля, зокрема у сфері земельних ресурсів.

В Україні необхідно відмовитися від відомчого моніторингу і створити єдині державні комплексні мережі. Моніторинг ґрунтів повинен бути незалежним від категорії земель, форми господарювання і права власності на землю. Проект закону «Про моніторинг земель» повинен запровадити принципово інший підхід до контролю стану земель, відмінний від того, що був раніше. Зосередження моніторингу ґрунтів у трьох відомствах (Держгеокадастрі України, Мінагрополітики України, Мінприроди України) розглядається як тимчасовий, проміжний. За такого підходу важко створити повноцінну державну картографо-аналітичну інформаційну систему стану земельних і ґрунтових ресурсів. На даному етапі такий підхід функціонування моніторингу ґрунтів є позитивним. Цей закон має передбачити публічно-приватне партнерство під час складання агрохімічного паспорту поля (земельної ділянки) та проведення агрохімічного обстеження, яке може відбуватись на підставі договору про моніторинг земель сільськогосподарського призначення.

Законодавчою базою правового забезпечення моніторингу ґрунтів в Україні має стати закон «Про ґрунти та їх родючість», який встановлює та визначає основні принципи державної політики, правові засади діяльності органів державної влади, юридичних і фізичних осіб з метою раціонального та дбайливого використання ґрунтів, збереження їхнього стану, якості та родючості, захисту ґрунтів від негативних природних і антропогенних впливів.

ГОДОВАНЮК А. Й.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права

ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ ПРО ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Верховна Рада України 31 березня 2016 року в другому читанні та в цілому прийняла проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» № 1599, віддавши 262 голоси «за» і нуль «проти». Мотиваційними моментами до його прийняття стало, що «цей закон допомагає сьогодні ввести в організований ринок продажу сільськогосподарської продукції ті одноосібні селянські господарства, які в період

трансформації показали, що вони можуть створювати продукцію не тільки для власного споживання, а можуть створювати продукцію вже товарну і виходити торгувати на організованому ринку продажу сільськогосподарської продукції, а також цим законом законодавчо закріплюємо за ними статус сільськогосподарського товаровиробника».

Однак, у висновку Головного юридичного управління від 16.03.2016 року йдеться про те, що в Податковому кодексі відсутні положення, згідно з якими фізична особа-підприємець може бути сільськогосподарським товаровиробником та використовувати спеціальний режим оподаткування. Відтак, без внесення одночасно системних, взаємоузгоджених з даним проектом змін до Податкового кодексу України положення законопроекту на практиці будуть не дієвими. Саме такий законопроект було зареєстровано під № 1600 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств)» ще у 2014 році, але 18.03.2015 року відхилено. У висновку комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики зазначається, що аналіз запропонованих пропозицій свідчить, що їх запровадження призведе до зменшення надходження до бюджету податку на додану вартість. Насправді йдеться про доволі значні зміни до Податкового кодексу України у частині визначення поняття «сільськогосподарський товаровиробник», оскільки наразі дане поняття не поширюється на фізичних осіб-підприємців, якими згідно Закону № 1599 мають стати сімейні фермери. Виходячи з даного аналізу, висновок щодо основної мотивації прийняття Закону № 1599 напрошується невтішний.

Назва Закону № 1599 «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» свідчить про те, що зміни вносяться до декількох Законів України, хоча по факту прийняття зміни вносяться лише до Закону «Про фермерське господарство». Тобто в даному контексті говоримо про «історичну» назву цього законопроекту від 23.12.2003 року, оскільки він містив пропозиції щодо змін до Законів «Про фермерське господарство» та «Про особисте селянське господарство». Саме частину щодо особистого селянського господарства (ОСГ) вилучили перед другим читанням, оскільки вона стосувалася доволі «неприємних» умов для членів ОСГ, а саме: обов'язку набувати статусу суб'єкта підприємницької діяльності в разі необхідності реалізовувати надлишки виробленої продукції на ринках. Офіційним обґрунтуванням цих змін було те, що держава надто багато втрачає прибутків, не оподатковуючи селян (членів ОСГ), котрі реалізують надлишки своєї продукції. На даний час маємо закріплену Законом № 1599 можливість селянину стати фізичною особою-підприємцем та сплачувати відповідні податки з одного боку та можливість реалізовувати надлишки продукції без оподаткування, згідно Закону «Про особисте селянське господарство», — з іншого. Вибір

селянства очевидний. Тому, щоб сімейне фермерство без статусу юридичної особи набуло перспектив реалізації, необхідно буде прийняти ці «обмежуючі» зміни до Закону «Про особисте селянське господарство», позаяк селянство саме не поспішатиме реєструватись та платити податки. Сенсу прийняття змін лише до Закону «Про фермерське господарство без прийняття змін до Закону «Про особисте селянське господарство» небагато. З іншого ж боку, дані зміни можуть призвести до повної втрати такої форми господарювання як ОСГ.

Досить багато запитань виникає і щодо державної реєстрації фермерського господарства без статусу юридичної особи. У Законі № 1599 сказано, що реєстрація фермерського господарства здійснюється у порядку, передбаченому для фізичних осіб-підприємців. Тобто вводиться цікава новела можливості реєстрації організаційно-правової форми господарювання у порядку, передбаченому для фізичних осіб-підприємців. Звичайно, що у такому вигляді дана норма працювати не зможе. Позаяк, знову ж таки доведеться або змінювати її, або інші законодавчі норми, зокрема Цивільного та Господарського кодексів.

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (Food and Agriculture Organization, FAO) проголосила 2014 рік міжнародним роком сімейних фермерських господарств, який сприяв визнанню значущості сімейних і дрібних фермерських господарств за рахунок залучення уваги світової громадськості до їх важливої ролі в зниженні масштабів голоду та злиднів, підвищення рівня продовольчої безпеки, харчування і добробуту населення, раціональному використанні природних ресурсів, охороні навколишнього середовища та досягненні сталого розвитку, зокрема в сільських районах. Намагання українських законодавців наздогнати європейські тенденції хоча б у 2016 році, не зовсім позитивно позначилося на якості прийнятих змін до Закону «Про фермерське господарство». Про це багато написано науковцями, та саме Головне юридичне управління в Зауваженнях до законопроекту № 1599 вказало, що «з огляду на наявність у проекті незавершеного, несистемного та суперечливого механізму правового врегулювання діяльності сімейних фермерських господарств, а також юридичної невизначеності зазначених вище норм, його прийняття у запропонованій до другого читання редакції може спричинити порушення конституційних принципів верховенства права, рівності і справедливості, з яких випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, а також не виключає необхідності трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі». Та, попри усі ці зауваження і заперечення, законопроект все ж таки було прийнято. Тепер чекаємо на реакцію світової спільноти та готуємось до чергових змін до законодавства щодо можливості існування в Україні сімейного фермерського господарства.